

Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija

Mazā Pils iela 19, Rīga, LV - 1050, tālr. 67229272, e-pasts vkpai@mantojums.lv, www.mantojums.lv

Rīgā

26. 02.2016. Nr.06 – 04/619

Uz 09.02.2016. Nr.3-14.1/16/35

(Reģistrēts VKPAI 09.02.2016. Nr.827)

Jelgavas novada pašvaldībai
Pasta iela 37, Jelgava, LV-3001

Informācijai
VKPAI Zemgales reģionālajai nodaļai

*Uzziņa par kultūras pieminekļu aizsardzības prasībām
Zaļenieku muižas ēku (3) energoefektivitātes paaugstināšanai
Zaļeniekos, Zaļenieku pagastā, Jelgavas novadā*

1. Iesniedzējs:

Jelgavas novada pašvaldības izpilddirektors I. Romānovs (turpmāk - Iesniedzējs),
adrese: Pasta iela 37, Jelgava, LV-3001.

2. Paredzētā darbības vieta:

Apbūve zemes īpašumā "Pils", Zaļeniekos, Zaļenieku pagastā, Jelgavas novadā (būves ar kadastra apzīmējumiem 5496 004 0125 001, 5496 004 0125 004, 5496 004 0125 017).

3. Iesniedzēja prasījums (iesniegums):

Sniegt tehniskos noteikumus (uzziņu par kultūras pieminekļu aizsardzības prasībām) būvniecības iecerei "Zaļenieku komerciālās un amatniecības vidusskolas ēku kompleksa energoefektivitātes paaugstināšana" zemes īpašumā "Pils", Zaļeniekos, Zaļenieku pagastā, Jelgavas novadā, kas paredz 3 ēku bēniņu papildus siltināšanu, ārsienu tehniskā stāvokļa un inženiertīklu (tai skaitā – apkures) uzlabošanu u.c.

4. Faktu konstatējums:

4.1. energoefektivitātes uzlabošanai paredzētas 3 ēkas zemes īpašumā "Pils", Zaļeniekos, Zaļenieku pagastā, Jelgavas novadā atrodas valsts nozīmes arhitektūras pieminekļa – **Zaļenieku muižas apbūve** (valsts aizsardzības Nr.5315) teritorijā un ir tā daļa. Ēkas ir valsts nozīmes arhitektūras pieminekļi – **Pils** (tag. Skola, būve ar kadastra apzīmējumiem 5496 004 0125 001, turpmāk – Pils, valsts aizsardzības Nr.5316) un – **Zirgu stalli (2)** (tag. Mācību korpus, būve ar kadastra apzīmējumiem 5496 004 0125 017, turpmāk – Stalli, valsts aizsardzības Nr.5323) un vietējās nozīmes arhitektūras pieminekļis – **Dzīvojamā ēka "Likā māja"** (tag. Mācību laboratorija, būve ar kadastra apzīmējumiem 5496 004 0125 004, turpmāk – Dzīvojamā ēka, valsts aizsardzības Nr.5318);

4.2. uz apbūvi attiecas likums „Par kultūras pieminekļu aizsardzību” un Ministru kabineta 2003.gada 26.augusta noteikumi 474 „Noteikumi par kultūras pieminekļu uzskaiti, aizsardzību, izmantošanu, restaurāciju un vidi degradējoša objekta statusa piešķiršanu” (turpmāk – Noteikumi Nr.474);

4.3. Inspekcija informē, ka sākot ar 2008.gadu ir saskaņoti, līdzfinansēti un realizēti vairāki

Informācija ievadīta DVS

Lieivēde

04.03.2016

Nr. 3-14.1/16/112
SAŅEMTS

Z. Sandore Jelgavas novada pašvaldībā

2016.g. 4. martā

projekti Pils, Staļļu un Dzīvojamās ēkas restaurācijas un remonta darbiem, tai skaitā – **Pils logu un fasāžu remonts, veikti ēku izpētes, glābšanas, interjeru restaurācijas**, kā arī citi darbi (būvprojektu dokumentācija un atskaites par veiktajiem konservācijas un restaurācijas darbiem atrodamas Inspekcijas Pieminekļu dokumentācijas centrā). Inspekcijas Zemgales reģionālās nodaļas inspektori 30.04.2015. veica Pils, Zirgu staļļu un Dzīvojamās ēkas “Līkā māja” apsekošanu (apsekošanas akti Nr. 14.5-06/251, 14.5-06/252, 14.5-06/253) un 21.07.2015. (apsekošanas akts Nr.14.5-06/414), kur konstatēts ēku apmierinošs stāvoklis, t.sk. – pieminekļiem atbilstoši būvgaldniecības elementi - vēsturiski logi un ārdurvis (vairāki pils logi ir restaurēti);

4.4. Izvērtējot iesnieguma informāciju un visu pieejamo dokumentāciju, Inspekcija neiebilst pret paredzētiem darbiem Zaļenieku muižas ēku kompleksā un sniedz kultūras pieminekļu aizsardzības prasības objekta energoefektivitātes uzlabošanai, kā arī informāciju darba atļaujas saņemšanai;

4.5. ar informāciju par objektu un vairakkārt saskaņoto būvprojektu dokumentāciju ir iespējams iepazīties Inspekcijas Pieminekļu dokumentācijas centrā, iepriekš sniedzot iesniegumu Inspekcijas Klientu apkalpošanas centrā Rīgā, Pils ielā 20, vai elektroniski, rakstot uz dokumentacija@mantojums.lv, vai sazinoties pa tālr. 67326603.

5. Prasību tiesiskais pamatojums:

5.1. likuma „Par kultūras pieminekļu aizsardzību” 3.pants, 11.panta pirmā daļa, 21.panta pirmā un otrā daļa. Administratīvā procesa likuma 98., 100. un 101.pants;

5.2. atļaujai nepieciešamā dokumentācija, atbilstoši Ministru kabineta noteikumu Nr.474 51., 52., 53., 56.punktam;

5.3. likuma „Par kultūras pieminekļu aizsardzību” 3.pants nosaka, ka **kultūras pieminekļa pārveidošana vai tā oriģinālo daļu aizstāšana ar jaunām daļām pieļaujama tikai tad, ja tā ir vienīgā iespēja, kā saglabāt pieminekli, vai arī tad, ja pārveidojuma rezultātā nepazeminās pieminekļa kultūrvēsturiskā vērtība;**

5.4. atbilstoši Noteikumu Nr.474 51.punktam kultūras pieminekļu remontā, konservācijā, restaurācijā un rekonstrukcijā (ēkām un būvēm) izvērtē dažādu **laiku uzslāņojumus un saglabā oriģinālo konstruktīvo sistēmu un konstrukcijas, plānojumu, apjomu, materiālus, apdari, vērtīgus interjera elementus, detaļas, rotājumus**, vēsturiskās iekārtas un komunikācijas.

6. Kultūras pieminekļa aizsardzības prasības konkrētajā gadījumā:

6.1. būvprojekta izstrādi balstīt uz būvprojekta sastāvā iekļautas vai tam pievienotas visu renovējamo ēku kultūrvēsturiskās inventarizācijas vai izpētes (arhitektoniski mākslinieciskās, jeb AMIzp) atzinumiem un rekomendācijām. Ja tā veikta agrāk, kā 5 gadus atpakaļ, tā būtu aktualizējama, Inspekcija iesaka šim darbam pieaicināt sertificētus speciālistus, kas jau ir nodarbojušies ar kultūras mantojuma apzināšanas, izpētes un restaurācijas darbiem. Visu trīs ēku jumta siltināšanas konstruktīvos, kā arī ārsienu tehniskā stāvokļa uzlabošanas risinājums **pamatot ar tehniskās apsekošanas atzinumiem**, kuru veicis sertificēts būvinženieris.;

6.2. ēku jumta siltināšanas (sk. pielikumā *VKPAI rekomendācijas Nr.2011-3 Vēsturisko ēku energoefektivitātes uzlabošanai*) un seguma nomaiņas gadījumā (kā norādīts iesniegumā) lietot segumu, kas vispilnīgāk atbilst Ēkas jumta seguma autentiskumam (pēc AMIzp rekomendācijām), vai gludo neprofilēto skārdu tradicionālajā lokšņu dalījumā un locījumā, vai tam analoģu seguma materiālu;

6.2. nav pieļaujama Pils, Staļļu un Dzīvojamās ēkas fasāžu kompozīcijas un apdares vienkāršošana, būvprojekta risinājumos saglabāt apdari un būvelementus. Būvprojekta sastāvā iesniegt ēku fasāžu sakārtojamo daļu restaurācijas projektu;

6.3. Inspekcija nepiekrīt Iesniedzēja ēku siltināšana programmas priekšlikumam Pils, Staļļu un Dzīvojamās ēkas “veco koka logu un koka durvju nomaiņai”. Inspekcija izvirza prasību remontēt/restaurēt vēsturiskos logus un ārdurvis (pēc veiktās AMIzp rekomendācijām). Jā tehnisku iemeslu dēļ paredzēta kādas logu daļas vai ārdurvju nomaiņa, tas **pamatojams ar**

sertificēta būvgaldniecības speciālista atzinumu. Šo elementu nomaiņai izstrādājams atsevišķs logu (vai ārdurvju) nomaiņas projekts **uz vēsturiski analogiem koka būvgaldniecības izstrādājumiem**, pēc dabā veiktajiem oriģinālu uzmērījumiem (sk. pielikumā *VKPAI Prasības jaunu logu izgatavošanai pēc vēsturiskiem paraugiem, ja nav iespējama vai lietderīga oriģinālo logu restaurācija*);

6.4. Pils inženierkomunikāciju (apkures, ūdens apgādes, vēdināšanas, elektroapgādes u.c.) rekonstrukcijas vai renovācijas darbi, nedrīkst apdraudēt Pils iekštelpu apdari, konstrukciju nestspēju, ka arī to rezultātā nedrīkst pazemināties Ēkas kultūrvēsturiskās vērtības (tai skaitā interjeru) un to eksponēšanas apstākļi;

6.5. Inspekcija norāda, ka būvdarbu laikā atklājoties jaunām kultūrvēsturiskām vērtībām, darbi pārtraucami un par atklājumiem nekavējoties jāziņo Inspekcijai. Izvērtējot jaunatklātā vērtības, Inspekcijas prasības var tikt papildinātas;

6.6. uz atjaunojamo/siltināmo objektu jumtiem nav atļauts uzstādīt publiskajā ārtelpā eksponētas tehniskās iekārtas (vēdināšanas un dzesēšanas iekārtas un to daļas u.c.). Tās iebūvējamas ēku apjomā un bēniņos;

6.7. būvprojekta rasējumos jāuzrāda esošie saglabājamie, nojaucamie un jaunprojektētie elementi.

7. Atļaujas saņemšanai nepieciešamā informācija (iesniedzamā informācija):

7.1. Objekta adrese un iesniedzēja kontaktinformācija (t.sk., e-pasta adrese, ja tāda ir));

7.1.1. paredzamo darbu apraksts un nepieciešamības pamatojums;

7.1.2. darbu izpildītājs (uzņēmējs) (fiziskai personai – vārds, uzvārds, amats, tālruņa numurs, e-pasta adrese (ja tāda ir), juridiskai personai – nosaukums, reģistrācijas numurs, e-pasta adrese (ja tāda ir));

7.1.3. uzņēmēja norīkots darba vadītājs (vārds, uzvārds, amats, sertifikāta vai restaurācijas apliecības numurs, tālruņa numurs, e-pasta adrese (ja tāda ir));

7.1.4. īpašnieka norīkota par darbu uzraudzību atbildīgā persona (vārds, uzvārds, adrese, tālruņa numurs, e-pasta adrese (ja tāda ir));

7.1.5. darbu izpildes termiņi;

7.1.6. īpašuma tiesības apliecinājošie dokumenti (ja nav reģistrēts zemes grāmatā);

7.1.7. būvprojekts (ja tāds nepieciešams);

- valsts aizsargājamam kultūras piemineklim pilns būvprojekts;

- objektam pilsētbūvniecības teritorijā – dokumentācija atbilstošā detalizācijā (piemēram, paskaidrojuma raksts, objekta vizualizācija, fotofiksācija u.c.)

8. Cita informācija:

8.1. uzziņas un atļaujas sniegšanas gadījumā Inspekcija patur vienu iesniegtās dokumentācijas eksemplāru;

8.2. šīs prasības var apstrīdēt mēneša laikā ar iesniegumu Inspekcijas vadītājam (adrese: Rīga, Mazā Pils iela 19, LV-1050, vai vkpai@mantojums.lv, iesniegumu noformējot atbilstoši prasībām par elektronisku dokumentu noformēšanu);

8.3. šīs prasības ir spēkā, kamēr nemainās ar objektu saistītie faktiskie vai tiesiskie apstākļi, bet ne ilgāk kā 4 gadus.

Pielikumā:

VKPAI rekomendācijas Nr.2011-3 Vēsturisko ēku energoefektivitātes uzlabošanai, uz 1 A4 l.

VKPAI Prasības jaunu logu izgatavošanai pēc vēsturiskiem paraugiem, ja nav iespējama vai lietderīga oriģinālo logu restaurācija, uz 1 A4 l.

Inspekcijas vadītāja vietniece

K. Kukaine

M. Levina, 67229272

E. Mantrova, 67350070

VALSTS KULTŪRAS PIEMINEKĻU AIZSARDZĪBAS INSPEKCIJAS
REKOMENDĀCIJAS Nr. 2011-3
VĒSTURISKO ĒKU ENERGOEFEKTIVITĀTES UZLABOŠANAI

Visā Eiropā arvien vairāk tiek pievērsta uzmanība energoefektivitātei būvniecībā, kas skar arī vēsturiskās ēkas. No visa apbūves apjoma apmēram 3% tiek uzskatītas par kultūrvēsturiski nozīmīgām ēkām, uz kurām attiecināmi kultūras mantojuma saglabāšanas noteikumi. Viens no paņēmieniem, kā samazināt ēku izmantošanai nepieciešamās enerģijas patēriņu, ir ēku siltināšana. Jaunu un efektīvu siltumizolācijas materiālu iestrādāšana ēku norobežojošajās konstrukcijās (ārsienās un augšējo stāvu pārsegumos) saistīta ar šo konstrukciju fizisku izmaiņšanu. Tā kā siltumizolācijai jābūt vienam no norobežojošo konstrukciju ārējiem slāņiem, tad siltināšana neizbēgami skar ēku fasāžu arhitektonisko apdari. Daudzām vēsturiskajām ēkām tā ir saglabājama vērtība. Tāpēc, ja nepieciešams veikt arhitektoniski un kultūrvēsturiski vērtīgu ēku siltināšanu, jāatrisina virkne specifisku problēmu. Šī dokumenta mērķis ir apkopot vēsturisko ēku siltināšanā risināmo vispārējo problēmu kopumu un noteikt pamatprincipus, kuri jāievēro, veicot vēsturisko ēku siltināšanu.

1. Vispārēji atzinumi

Siltumenerģijas zudumi vēsturiskās ēkās ir dažādi un atkarīgi no ēkas veida, arhitektoniskā un būvtechniskā risinājuma, būvniecības darbu izpildes kvalitātes, bojājumiem un nolietojuma. Vidējie siltumenerģijas zudumi ir:

- 25% caur pēdējā stāva pārsegumu vai jumtu,
- 35% caur ēkas ārsienām,
- 20% caur logiem,
- 10% caur durvīm,
- 10% caur pirmā stāva grīdu.

2. Specifiski apstākļi

2.1. Vēsturisko ēku siltināšanā jāņem vērā klimatisko apstākļu īpatnības – vidējais atmosfēras mitrums, bieža temperatūras maiņa un sasalšanas un atkuššanas cikli, kas rada būvtechniskas problēmas ēku ārējās norobežojošajās konstrukcijās.

2.2. Vēsturisko ēku siltināšanā jāievēro būvkonstrukciju stāvoklis, piemēram, bojāta vai pat neeksistējoša hidroizolācija, pret mitruma iedarbību nenoturīgi materiāli u. c.

3. Galvenie pasākumi

3.1. Kultūrvēsturisko ēku energoefektivitātes uzlabošanas pasākumu īstenošanai nepieciešama saudzīga, profesionāla un pēctecīga pieeja. Vispirms jāievie ēku apsekošana un jākonstatē siltuma zudumu vietas, tā izprotot ēku un tās vērtību. Pēc tam, saudzīgi attiecoties pret saglabājamajām kultūrvēsturiskajām vērtībām, jāizstrādā enerģijas taupīšanas risinājumu pasākumu komplekss.

3.2. Pirms pieņemt lēmumu par radikālu iejaukšanos ēkas konstrukcijās un tās arhitektoniskajā apdarē, jāprognozē iespējamību ilgtermiņā saglabāt ēkas vērtību un jāapsver citas alternatīvas iespējas.

- 3.3. Katrai kultūrvēsturiskai ēkai nepieciešama regulāra kopšana un savlaicīgi veikti uzturēšanas remontdarbi. Piemēram, tikai sakārtojot nekoptus vai bojātus logus un ārdurvis, siltuma zudumus ēkā var samazināt vidēji par 10–20%.
- 3.4. Viens no efektīvākajiem vēsturisko ēku energoefektivitātes uzlabošanas paņēmieniem, kas turklāt nebojā ēkas arhitektūru, ir pēdējā stāva pārseguma siltināšana.
- 3.5. Tikai ļoti retos gadījumos pieļaujama kultūrvēsturiski un arhitektoniski vērtīgu ēku fasāžu siltināšana, jo vēsturiskas ēkas vērtība ir ne tikai tās ārējā virsmas forma un krāsa, bet arī substance, konstruktīvais risinājums, oriģinālais dekors un vēsturiskā patina.

4. Ieteikumi

- 4.1. Lai uzlabotu vēsturisko ēku energoefektivitāti, ieteicams lietot tradicionālus, ar būvnieciskiem pasākumiem tieši nesaistītus, izmaksu ziņā lētus, bet ēkas stilam atbilstošus siltuma taupīšanas pasākumus. Piemēram, aizkari vai iekšējās žalūzijas, īpaši diennakts tumšajā laikā, samazina siltuma zudumus pat par 5 %.
- 4.2. Vēsturisko ēku siltināšanā jāizvairās no netradicionālu un neatbilstošu materiālu un būvizstrādājumu lietošanas. Šķietami lētu būvizstrādājumu, piemēram, plastmasas logu lietošana patiesībā ir vēsturiskas ēkas mikroklimatam nepiemērota un dārga, ja ņem vērā nepieciešamo materiālu ražošanā radīto dabas piesārņojumu un nolietoto logu pārstrādes izmaksas. Norvēģijā, piemēram, šī iemesla dēļ plastmasas logus vispār nelieto.
- 4.3. Svarīga vēsturisko ēku arhitektūras sastāvdaļa ir logi. Tie ir viens no aktīvākajiem fasādes elementiem, kā arī stila un laikmeta tehnisko iespēju spogulis. Jācenšas saglabāt katru oriģinālu logu, to kopjot, remontējot un restaurējot. Skandināvijas valstu pieredze rāda, ka pat šķietami bezcerīgā stāvoklī esošus logus iespējams samērā vienkārši restaurēt, pielāgojot tos ilglaicīgai un ērtai lietošanai. Logu nomaiņa atbalstāma tikai gadījumos, ja bojājumu novēršana ievērojami pārsniedz jauna, kvalitatīva un tāda paša materiāla loga izgatavošanas un iestrādāšanas izmaksas. Kā kompromiss pieļaujama logu iekšējo rāmju nomaiņa. Pēc iespējas jā saglabā vismaz logu oriģinālie ārējie rāmji. Logu nomaiņa veicama vienīgi saskaņā ar visas ēkas fasādes risinājuma projektu.

**PRASĪBAS JAUNU LOGU IZGATAVOŠANAI PĒC VĒSTURISKIEM PARAUGIEM,
ja nav iespējama vai lietderīga oriģinālo logu restaurācija**

1. Atbilstība vēsturiskajam vizuālajam veidolam izmēros, daļījumā, profilos, loga tipam/veidam.

Izgatavo pēc vēsturiskajiem paraugiem, izmantojot oriģinālo logu uzmērījumus vai paraugus dabā. Ievēro vēsturisko profilējumu, funkcionālo un dekoratīvo detaļu materialitāti un izveidojumu. Ja jaunā loga stiklojumam tiek izmantota stikla pakete, lieto starplikas atbilstoši loga daļījumam. Jāatceras, ka logs ir arī vēsturiska interjera elements.

2. Atbilstība vēsturiskajam konstruktīvajam risinājumam.

Ievēro oriģinālos logu vēršanās virzienus, un dubultlogiem (oderlogiem vai futerlogiem) - atstarpi starp vērtnēm, lai saglabātu logu vizuālo dziļumu. Stiklojuma iestrādāšanai izmanto tepi (var būt tradicionālā lineļlas tepe) vai tepei līdzīgs, matēts, virsmu veidojošs materiāls. Vēsturisko logu kopiju iestiklošanā nelieto blīvēšanu ar silikonu.

Izmanto saglabājušos oriģinālo metāla furnitūru vai izgatavo jaunas metāla detaļu kopijas, kas atbilst vēsturiskajām pēc izskata, izmēriem un funkcionalitātes, kā arī tiek stiprinātas ar vēsturiskajām analogām koka skrūvēm vai cinkotajām nagliņām.

Pieļaujami uz cilvēka dzīves kvalitāti orientēti uzlabojumi, kas nerada vēsturiskajam logam neatbilstošu vizuālu ietekmi.

3. Krāsojums

Izmanto noturīgas un elpojošas krāsas. Metāla būvdetaļas ieteicams krāsot tradicionālā veidā – ar cinka mīniju un loga krāsu. Tradicionāli tiek krāsota arī ķīvējuma vieta.

4. Vēsturiskam atbilstošs iestrādes veids fasādes plaknē

Svarīgs ir iestrādes dziļums, kvalitāte un atbilstība aīlas izmēriem. Izvērtēt iestrādes virzienu: ja to pieļauj loga gabarīti - vēlams iestrādes virziens ir no iekšpuses, lai ne bojātu fasādes apdari. Izmanto oriģinālam atbilstošas palodzes (arī interjerā, ja tas ir kultūrvēsturiski vērtīgs).

4. Materiālu kvalitāte.

Īpaša uzmanība pievēršama koka un līmējuma kvalitātei. Svarīga blīvās koksnes izmantošana un šķiedras virziens kokapstrādes laikā.

5. Energoefektivitāte.

Lai panāktu logu atbilstību vēsturiskajiem paraugiem, stiklojumam lieto ne vairāk, kā divu stiklu paketi. Saglabājot ārējo, oriģinālo vērtni, bet iekšējo veidojot ar stikla paketi, var panākt siltuma caurlaidību 1,2 - 1,4 U-vērtību, kas atbilst logu energoefektivitātes standartiem. Izmantojot tikai stikla paketes vēsturiskās ēkās, svarīgi ir veikt pārmaiņu

ietekmes izvērtējumu uz ēkas mikroklimatu kopumā, ņemot vērā, ka vēsturiskām ēkām lielā mērā svaiga gaisa ieplūšana notiek caur logiem un durvīm. Lietot sertificētas stikla paketes, lai nomaiņas gadījumā garantētu energoefektivitāti.

6. Kopšana

Logu ražotāji nosaka to lietošanas ilguma garantijas, tomēr regulāra kopšana (krāsošana, labošana, blīvēšana, lietus deguna apkope u.c.) ir nodrošinājums logu saglabāšanai ilgtermiņā.

7. Liela apjoma logu nomaiņas gadījumā:

Ieteicams izvēlēties ražotāju ar starptautisku pieredzi vēsturisko logu kopiju un (ar mastiku, ķīti) un vismaz desmit gadu pieredze koka logu ražošanā. Rekomendējama parauga loga izgatavošana pirms projekta apstiprināšanas, kā arī izejmateriālam koka logu ražošanā jābūt testētam un laboratoriski pārbaudītam.